

1 april 1950

ALGEMENE MEDELINGEN

U.S.K.O.

Matthäus Passion te Zeist.

De uitvoering vindt plaats op Dinsdag 4 April des nam. 7 uur in de Oosterkerk. Op dezelfde dag zal de generale repetitie zijn, van 2—5 uur des nam., eveneens in de Oosterkerk.

De uitvoering van 5 April komt te vervallen.

Studenten abonnementen I geven toegang tot de uitvoering van 4 April d.w.z. abonnementen die gekocht zijn na 4 Maart j.l.

Hohe Messe repetities.

De eerstvolgende repetities na de vakantie zullen worden gehouden op Dinsdag 25 April a.s.

Koor: 17.00—19.00 uur, Heerenstraat 32.

Orkest: 20.00—23.00 uur, Lepenburg 1.

Diesconcert uitgezonden!

Het programma van het Diesconcert kan nogmaals beluisterd worden op 10 April, 2e Paasdag 14.30 tot 16.30 uur via de A.V.R.O. (Hilversum II).

Namens de Werkcommissie,

M. A. HAVERKATE, h.t. Ab actis.

6 mei 1950

* * *

Bach's Brandenburgse Concerten

In het kader der Bach-herdenking gaf 't Utrechtsch-Studenten-Concert o.l.v. D. J. v. Otterloo een uitvoering van de Brandenburgse concerten I, III en V en het vioolconcert in a kl. waarbij F. le Coultre de solist was.

Deze werken schreef Bach te Cöthen in zijn functie van hofcomponist voor zijn broodheer graaf Christiaan Ludwig v. Brandenburg, die wereldse opgewekte tafelmuziek verlangde, aan welke Altesse royale Bach in de onderdanige opdracht herinnert: „qu'elle prenait quelque plaisir aux petits talents.”

Deze zes concerten vormen het toppunt van Bach's ontspanningsmuziek, maar behalve naar de geest vormen deze werken ook wat de vormprincipes betreft een innerlijke eenheid, zo zeer zelfs dat men ze zou kunnen zien als het begin van de Duitse symphonische kunst.

Deze principes ontleende Bach aan Corelli en Vivaldi, wier werk hij grondig had leren kennen, door de bewerkingen van hun solo-concerten, maar Bach stijgt boven zijn voorgangers uit door een meer gecompliceerde en verdiepte contrapuntiek.

In de concerten I, III, VI vindt men meer het idee van de latere concert-symphonie: de samenspraak tussen de instrumentale groepen; in de concerten II, IV en V meer de geest van het concerto grosso.

Het vioolconcert is een synthese van Italiaanse zangerigheid en Duitse contrapuntiek.

Het is geenszins een bezwaar als deze werken niet in precies dezelfde bezetting kunnen worden uitgevoerd, maar de zware klank van de vleugel in plaats van het clavecimbel-timbre is bij de uitvoering van de Brandenburgse concerten zeker bezwaarlijk omdat het continuo hier veelal een bescheiden rol te vervullen heeft.

Het Utrechtsch Studenten Concert wist van deze werken een stijlvolle uitvoering te geven terwijl F. le Coultre op een duidelijk omliggende en fijnzinnige wijze het vioolconcert vertolkte.

G. C.

* * *

De kleine kroniek van

6 MEI 1950

Anna Magdalena Bach

Pierre Louys schreef de Chansons de Bilitis, maar deed het bij publicatie voorkomen of hij ze slechts had vertaald van een teruggevonden Grieks handschrift. De gehele wereld, professoren in de klassieke talen inclusief, vloog er in. Er werd gelachen toen het ingenieuze bedrog aan het licht kwam, en de bedrieger vergaf men gaarne, omdat de imitatie zo weergaloos knap en kunstzinnig was geschapen. Een litteraire Köpenickiade, zoals er meer zijn voorgekomen, steeds met genoeg en vergeving ontvangen, mits de voorwaarden van volkomen kennis van zaken en tijdsbekenntenis werden vervuld.

Een dergelijk bedrog zonder dat aan deze voorwaarden is voldaan, is echter een onvergeeflijke zaak, en moest erger kunnen worden gestraft dan gewone oplichterij en flessentrekkerij. Het is alleen maar te

22 april 1950

RUBRIEK DER

Muzen

Indrukken van het Diës-concert

Tradities zijn mooi, wanneer ze zinvol zijn en wanneer ze zich voortdurend vernieuwen. De viering van onze Diës is een dergelijke zinvolle traditie, en de ontwikkeling van de laatste jaren heeft bewezen, dat zij krachtig genoeg is om geleidelijk nieuwe vormen aan te nemen en zich aan te passen aan de veranderende omstandigheden. Het is duidelijk, dat de Diës voor ons allen een verhoogde betekenis heeft gekregen sedert de oorlogsdagen, omdat wij ons nog meer dan tevoren bewust zijn geworden van de eenheid onzer universiteit; en dit versterkte bewustzijn willen we gaarne tot uiting zien brengen in de wijze, waarop de feestdag wordt gevierd.

Zo is dan het prachtige nieuwe gebruik ontstaan, dat het Utrechtsch Studenten Koor en Orkest op deze dag een concert aanbiedt aan de universitaire gemeenschap. Is het niet op zichzelf reeds van groot belang, dat de muziekbeoefenende studenten van de gehele universiteit zich aaneengesloten hebben, zonder onderscheid van faculteit, geslacht of geloof, om gemeenschappelijk de kunst te dienen, die onder alle wel de meest universele is? Was zulk een aaneensluiting niet uitermate gewenst, zowel om praktische als om ideële redenen? En mag ik niet beweren, dat bij een Diës-concert alle in de zaal aanwezigen opgenomen worden in deze gemeenschapsgeest? Want ziet, het beleven van een concert is nog meer dan luisteren naar de muziek. Zodra men samen zit in de concertzaal ontstaat een onnaspeurlijke, subtiele band tussen de toehoorders en tussen de uitvoerenden en tussen beiden onderling. We zijn allen bijeengekomen in een stemming van blijde feestelijkheid. We weten, dat de hier verzamelden dezelfde mensen zijn, met wie we samen, dag aan dag arbeiden voor de ontwikkeling van de wetenschap. Het zijn niet onpersoonlijke uitvoerders of toehorenden, maar onze medewerkers en vrienden. Ginds zie ik een student dapper de strijkstok roeren, die gisteren voor zijn tentamen bij mij is gezakt; daar luistert ingespannen een collega, met wie ik net getheoretiseerd heb over de samenstelling der aardkorst. Gezamenlijk zullen we straks uiting kunnen geven aan onze geestdrift. We zullen morgen elkaar terug vinden in onze instituten en nog napraten over hetgeen we te horen hebben gekregen. Zo heeft een Diës-concert een betekenis van nog geheel andere aard dan die van de vele concerten, waarvan men wekelijks kan genieten.

Wanneer we dus het genotene naar waarde willen beoordeelen, moeten we niet alleen letten op de zuiver muzikale prestaties der uitvoerenden — die stonden trouwens op hoog peil —. Maar haast nog belangrijker is, dat het U.S.K.O. op geheel ongedwongen wijze een eigen stijl en een eigen taak heeft weten te vinden. Vrijwel alle partijen (behoudens de trompetten) waren door studenten bezet; en ook de solo-zangstemmen waren toevertrouwd aan amateurs of beginnende artisten, grotendeels uit het U.S.K.O. voortgekomen. Het is zeer juist gezien, dat zulk een ensemble zijn kracht niet zoeken moet in een paar „sterren”, maar in het kameraadschappelijk en gemeenschappelijk musiceren. Het programma omvatte stukken, die in elke Bach-biografie worden genoemd,

maar die om onbegrijpelijke redenen zelden op de officiële programma's voorkomen, terwijl ze toch zozeer de moeite waard zijn; het is een bijzonder lonende taak voor een groep amateurs om juist aan zulke stukken nadere bekendheid te geven — de kunst is alleen, ze te ontdekken! Maar het meest karakteristiek van deze uitvoering was de opgewekte, ongekunstelde en jeugdige stemming, waarin er die avond gemusiceerd is. Het begon al, toen men het Wilhelmus, het Io Vivat en het Gaudeamus inzette, met luisterrijke trompetfanfares tot nieuwe schittering gebracht. En die stemming bleef er de hele avond in. Geen ogenblik kreeg men de indruk van inspanning, het was duidelijk dat de uitvoerenden zongen en speelden voor hun eigen plezier evenzeer als voor het onze, en het was een vreugd om in deze zonnige stemming opgenomen te worden en er deel aan te mogen hebben.

Ik zou nog een bijzonder woord willen wijden aan het tweede nummer, de Kaffeecantate, dat uitgevoerd werd door het Akademisch Orkest, een kort geleden tot stand gekomen groep, waarin hoogleraren en leden van de wetenschappelijke staven samen musiceren. Deze uitvoering was muzikaal gesproken zeer goed, de partijen waren allesbehalve gemakkelijk, maar werden met grote vaardigheid ten gehore gebracht. En het verrassende was, dat deze groep ouderen niet onder deed voor de studenten in spontane opgewektheid en blijheid. Ik heb mij zelfs afgevraagd: waarom treden deze hoogleraren en assistenten als afzonderlijke groep op? Zou het niet nog mooier zijn als ze gewoon met de studenten meededen, verspreid tussen hun jonge scharen? Tegenover de muziek, tegenover de schoonheid, staan we als gelijken en speelt wetenschappelijke hiërarchie geen rol. — Maar ik begrijp wel, dat er allerlei praktische bezwaren zijn, met het oog op de beschikbare vrije tijd, waardoor een dergelijke samenwerking niet gemakkelijk verwezenlijikbaar is.

De laatste bezette zaal en de geestdriftige toelichtingen bewezen, hoezeer het Diës-concert op prijs wordt gesteld, hoe het langzamerhand als een onmisbaar bestanddeel van deze hoogdag onzer universiteit wordt gevoeld. Alle hulde aan de dirigent, die zo klaarblijkelijk de liefde en het vertrouwen van zijn jeugdige medewerkers heeft verworven, en die hen met zulk een geestdrift weet te bezielen! Met vreugde zullen wij terugdenken aan deze avond, die een waardevolle, opgewekte en stijlvolle bijdrage is geweest tot de Diësviering in het Bach-jaar. Dat ons prachtige U.S.K.O. zich ook verder in voorspoed en eensgezindheid moge blijven ontwikkelen, is stellig de wens, die bij alle aanwezigen aan het eind van die avond is opgekomen.

M. MINNAERT.

danken aan de materiële instelling van onze cultuur, die geestelijke waarden pas sinds kort begint te beschermen en dan nog uitsluitend wanneer deze zich vertonen onder materieel kleed (eigendom), dat dergelijke bedervers van geest en begrip niet alleen ongehinderd blijven rondlopen, maar nog ongehoorde kapitalen uit hun bedrog slaan bovendien. Mundus vult decipi. Enfin, zij krijgt dan ook wat zij wil. Maar ten koste van wat!

Tot de ergste voorbeelden van genoemd bedrijf behoren de romans van Brachvogel en Von Stabenow over Friedemann Bach, die van de goede reputatie van deze bijzondere en zeer begaafde mens geen stuk heel laten. Zelfs in het oude Rome werd de schrijver van een dergelijke naambekladding zwaar gestraft, maar in het Europa van de 19de en 20ste eeuw werden deze heren schatrijk door hun van a tot z gelogen fantasieverhalen.

Hiertoe behoort ook de „Kleine Kroniek van Anna Magdalena Bach”. De schrijfster, Esther Meynell,

heeft het door het verwijzen van haar eigen naam doen voorkomen of het hier inderdaad een geschrift betrof van Bach's tweede vrouw, daarmede de sensatielust prikkelend van op intimiteits-onthullingen verzotte puerilen. Zij heeft de kans gehad, met deze bedrog-vondst een waardevolle bijdrage te leveren tot een beter en verbreider begrip voor de mens Bach. Voor zover zij feiten en uitspraken vermeldt die historisch zijn geboekstaafd, is zij daarin geslaagd. Maar deze worden onherkenbaar vermengd met een fantasie, die zo wec en juffersachtig is, zo zonder enig begrip voor milieu en persoonlijkheden, dat het geheel daarmee tot gif werd voor de argeloze lezer, die feiten en fantasie niet kan onderscheiden, die voor zoete koek slikt wat hij dient te mijden als de pest.

Bach wenend bij het componeren van „Erbarme dich”! Bach zou bulderend gelachen hebben als hij deze kolder had kunnen horen!

Aantal verkochte exemplaren (1938): 18 miljoen, in twintig talen.

Muzikaal Europa, waar zijn Uw hersens, Uw begrip, Uw geestelijke gezondheid?

H. BRANDTS BUYS.

op 1 Juni a.s. door het U.S.K.O.
o.l.v. Hans Brandts Buys

Bij de Uitvoering van de Hohe Messe op 1 Juni a.s. door het U.S.K.O. o.l.v. Hans Brandts Buys, ontvingen wij het volgende artikel van de Bach-krant, dat wij bij ontbreken van een oorspronkelijk artikel hierbij afdrukken.

Dat Bach's Hohe Messe minder bekendheid geniet dan zijn Matthäus Passion, ligt voorzeker niet aan de muzikale waarde van het werk.

Tot de voornaamste factoren waardoor het werk nog niet die grote „populariteit“ heeft verworven, behoren ongetwijfeld de hoge eisen, die Bach hierin aan de techniek en het uithoudingsvermogen der koralisten stelt. Bij jaarlijks terugkerende uitvoeringen is gebleken, dat er van de zijde van het publiek wel degelijk een grote belangstelling voor het werk bestaat.

Degenen, die een of meer malen met aandacht een uitvoering van dit werk beluisterden, zullen niet ontkomen zijn aan de grootse indruk van Bach's schepping. Allermint zal men bij het aanhoren van het Kyrie en het Gloria gedacht hebben aan een „proeve van bekwaamheid“. Toen Bach n.l. de titel van „Hof-compositeur“ wilde veroveren om zijn prestigieuze kracht bij te zetten, daar zijn verhouding als Thomascantor tot zijn superieur, de gemeenteraad van Leipzig veel te wensen overliet, liet hij zijn desbetreffend verzoekschrift op 27 Juli 1733 tot de Keurvorst van Saksen vergezeld gaan van de partijen van het Kyrie en het Gloria, omvattende 6 Koornummers, 3 Aria's en 2 Duetten. Hij noemde deze beide delen Missa. Daarmede had Bach geenszins de illusie dat men deze muziek aan het Rooms-Saksische Hof voor kerkelijk gebruik zou aanvaarden. Hij streefde er slechts een praktisch doel mee na, n.l. het bewijs te leveren, dat hij de verlangde titels alleszins waardig was. Eerst 3 jaar later werd zijn wens vervuld.

Op de partituur heeft Bach achtereenvolgens genoteerd:

- No. 1. Missa.
- No. 2. Symbolicum Nisenum;
- No. 3. Sanctus;
- No. 4. Osanna; Benedictus, Agnes Dei et Dona nobis pacem.

Hoewel het niet zeker, is het mogelijk, dat Bach de verschillende delen in de Lutherse eredienst heeft gebruikt.

Het Kyrie diende voor de Zondag vóór Palmzondag; Gloria voor de godsdienstoefening op Kerstdag, Credo voor de Zondag na het Pinksterfeest en zo hadden ook het Sanctus, het Osanna, Benedictus en Agnus Dei hun vaste plaats in het kerkelijk jaar.

Bach moet tot ongeveer 1738 bezig geweest zijn deze zangen tot één geheel te verwerken.

Het is de tijd, dat hij voortdurend in conflict lag met zijn superieuren. Het met zoveel enthousiasme in 1723 aanvaarde ambt van Thomascantor was gaandeweg een bittere ontgoocheling geworden.

Hij had de eervolle, rustige positie van „fürstlicher Kammermusikdirector“ aan het hof van Göthen opgegeven, omdat hij weer verlangde naar een kerk.

6 mei 1950

12de Bach concert

Donderdag 11 Mei 1950 in het
gebouw voor K. en W.

Op Donderdag 11 Mei a.s. zal het Utrechts Instrumentaal Kwintet met als solist Hans Brandts Buys (clavecymbel) drie klavierconcerten van J. S. Bach uitvoeren.

Dit studenten kamermuziek ensemble bestaat uit: Henk van Eck, viool, Alph. Söhnlein, tweede lessenaar, Bernard Groters, altviool, Hans Bol, violoncel en Lucas van Regteren Altena, fluit.

Voor dit concert, dat opgenomen is in de Bachherdenking zijn nog enige studentenkaarten beschikbaar, die toegezonden worden na overmaking van f 1.60 op postgiro no. 512940 t.n.v. fiscus U.S.K.O. voor 8 Mei a.s. Stadskaarten: f 2.60 zijn 's avonds aan de zaal verkrijgbaar.

naar een orgel. In Leipzig kon hij het uit de volheid van zijn genie „Hauptmusiken“ schrijven: Soli Deo Gloria.

Maar hoe zou dit spoedig op een desillusie uitlopen. De gemeenteraad van Leipzig wilde geen kunstenaar, doch enkel een goed schoolmeester. Voortdurend moet Bach werken met onvoldoende materiaal; herhaaldelijk schrijft hij dringende verzoeken om verbetering van het allernodigste, doch tevergeefs; de gemeenteraad heeft voor behoorlijke muziek niets over.

Meer en meer ziet de vrome, Goddienende Bach zich teleurgesteld. Starre orthodoxie en piëtisme voeren een voortdurende strijd; het rationalisme begint zijn vernielende werking. Bach vervreemdt van de werkelijkheid. Hij trekt zich steeds verder terug in zijn eigen geesteswereld. Na 1740 schrijft hij slechts één enkele nieuwe cantate, overigens verdiept hij zich gaandeweg uitsluitend in zijn instrumentale werken; hij gaat geheel op in de abstractie. Van zijn steeds vernichterend praktijk keert hij zich hoe langer hoe meer af. Alleen aan de drang zijner inspiratie geeft hij gevolg, waarbij hij een eigen ideale liturgie zich vormt.

Zo moet men ook de „Hohe Messe“ verstaan. Voor de practijk der liturgie heeft Bach haar niet gecomponeerd, want daarin was voor een saamhorige compositie van alle miszangen geen plaats. Maar zijn werk wordt een persoonlijke geloofsbelijdenis. Tot de Reformatie, die geen verdeeldheid wilde, doch zuivering, geen schelding, doch sanering, gaat Bach temidden van alle strijd tussen dorre orthodoxie, piëtisme en rationalisme terug. Van het zuivere katholieke besef uit is de machtige schepping der „Hohe Messe“ ontstaan. Zij is het symbool van de Christelijke gemeenschap. Zo betreft Bach ook het Gregoriaans in zijn thematische materiaal. Boven al het tijdelijke en veranderlijke gaat hij op in het eeuwige en onveranderlijke. Hier spreekt de Christen Bach. Hier getuigt hij van war in Christus niet verdeelt, doch verenigt.

De Hohe Messe, zoals deze thans wordt uitgevoerd, bestaat uit 24 gedeelten, die als volgt zijn gegroepeerd:

KYRIE

1. Kyrie eleison, 5-stemmig koor
2. Christe eleison, duet voor 2 sopranen
3. Kyrie eleison, 4-stemmig koor

GLORIA

4. Gloria in excelsis Deo, 5-stemmig koor
5. Laudamus, aria voor mezzo-sopraan of alt
6. Gratias agimus tibi, 4-stemmig koor
7. Domine Deus, duet voor sopraan en tenor
8. Qui tollis, 4-stemmig koor
9. Qui sedes, aria voor alt
10. Quoniam, aria voor bas.
11. Cum Sancto Spiritu, 5-stemmig koor

CREDO

12. Credo in unum Deum, 5-stemmig koor
13. Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, 4-stemmig koor
14. Et in unum Dominum, duet voor sopraan en alt
15. Et incarnatus est, 5-stemmig koor
16. Crucifixus, 4-stemmig koor
17. Et Resurrexit, 5-stemmig koor
18. Et in Spiritum Sanctum, aria voor bas.
19. Confiteor, 5-stemmig koor

SANCTUS

20. Sanctus Dominus, 6-stemmig koor
21. Osanna, 8-stemmig koor
22. Benedictus, aria voor tenor

AGNUS DEI

23. Agnus Dei, aria voor alt.
24. Dona nobis pacem, 4-stemmig koor.

Het orkest bestaat uit strijkorkest, fluiten, hobo's, oboi d'amore, fagotten, corne da caccia, 3 trompetten, pauken, orgel en clavecimbel.

Uit bovenstaand overzicht blijkt, dat Bach van de 24 delen er niet minder dan 15 toegewezen heeft aan het koor, dat vier, vijf, zes en achtstemmig optreedt. Bij de vijfstemmige koren is de bezetting: sopraan I en II, alt, tenor, bas. Bij de zesstemmige: sopraan I en II, alt I en II, tenor en bas.

Alleen in het achtstemmige „Osanna“ zijn ook de

mannenstemmen verdeeld in tenor I en II en bas I en II.

Naast het koor vervult ook het orkest, niet slechts als begeleiding, ondersteuning of omspel van de zangstemmen, maar vooral ook in de voor- en tussenspelen een zeer belangrijke taak. In de zogenaamde Tutti verlenen de stralende hoge trompetpartijen aan het geheel een prachtige glans.

In de aria's treden de viool (in de nos. 5 en 22), de oboi d'amore (in no. 9) en de corne da caccia (in no. 10) als zogenaamde obligaatinstrumenten op. De laatste vormt in no. 10 met 2 fagotten wel een zeer uitzonderlijke begeleiding voor de bassolist.

Hoewel Bach zijn gedachten gegoten heeft in dikwijls zeer gecompliceerde imitatorische kunstvormen, zal zeer zeker ook de luisteraar die niet geheel met deze vormen op de hoogte is, de machtige werking van deze muziek ondergaan. De grootheid van Bach's genie wordt juist hierdoor in het licht geplaatst, dat zij bij alle gecompliceerdheid van structuur haar onmiddellijke werking op het gevoelige hart niet mist. Reeds de aanhef van het eerste „Kyrie“, Adagio van 4 maten, is zeer aangrijpend. Het wordt gevolgd door een tussenspel, waaruit het koor het hoofd-thema overneemt voor een machtige fuga. Het veel mildere duet „Christe eleison“ vormt een grote tegenstelling, die de bewegelijkheid van het tweede „Kyrie“, mede door de daarbij toegepaste chromatiek des te sterker doet uitkomen. Stralend van karakter (trompetten) is het „Gloria“ met zijn contrast: „Et in terra pax“, waarin Bach voor het eerst in deze Mis zijn verrukkelijke coloraturen gebruikt. Het „Laudamus te“ voor alt, met de opmerkelijke violsolo, brengt een treffende lofzang. Het wordt gevolgd door het brede en statige „Gratias agimus tibi“. In het „Domine Deus“ voor sopraan en tenor wordt de eenheid van Vader en Zoon gesymboliseerd. In nauw verband staan het donkere, smekende „Qui tollis“ en de alt-aria „Qui sedes“. Beide delen staan in dezelfde toonsoort. Zeer mystiek en donker is de instrumentatie van de bas-aria „Quoniam“. Een grote tegenstelling vormt dan weer het bijna uitbundig jubelende „Cum Sancto Spiritu“.

De nu aanvangende Geloofsbelijdenis bevat zes koren, een duet en een bas-aria. De Gregoriaanse melodie in het eerste „Credo“, het teruggrijpen naar de 16de-eeuwse polyphonie, symboliseren hier de vastheid van het geloof. Het tweede „Credo“ de Goddelijke Macht.

Het canonische duet „Et in unum Dominum“ voor de sopraan en alt staat in G dur en wendt zich even naar g moll als wijzende naar hetgeen gaat volgen: de vleeswording en de kruisiging. Weemoedig klinkt dan het „Et incarnatus est“, snijdend smartelijk het „Crucifixus“ met zijn basso ostinato. Zegevierend klinkt „Et resurrexit“, als een geweldig contrast ons brengend in de Wereld van het Licht der Opstanding. De bas-aria „Et in Spiritum Sanctum“ heeft met de oboi d'amore een pastoraal karakter.

Voor de tweede maal grijpt Bach terug naar een Gregoriaanse melodie in het „Confiteor una baptisma“. Eerst verkort in alt en basstem, daarna geheel in de tenor in combinatie met twee andere thema's. De verwachting en hoop van een nieuw leven worden uitgezongen in een lied vol vreugde en vertrouwen. Het hoogtepunt van het werk vormt wel het „Sanctus“, een grootse samenzang van mensen en engelen. In het „Osanna“ gaat de jubel nog door, om plotseling bij het „Benedictus“ te verstillen.

Na nog eenmaal het „Osanna“ te hebben doen weerklinken eindigt Bach met het innige „Agnus Dei“ voor alt en het slotkoor „Dona nobis pacem“, op dezelfde plechtige muziek als het „Gratias“.

PIET v. d. KERKHOF.

***

U.S.K.O. 6 mei 1950

Na de jongste bestuurswisseling is de Werkcommissie als volgt samengesteld:

Mej. W. J. de Groot, presidente.
G. Ph. P. Rijnders, Ab actis.
W. Frankenberg, fiscus.
Mej. M. A. Haverkate, vice-presidente.
R. Bär, vice-ab actis.

G. Ph. P. RIJNDERS,
U.S.K.O. h.t. ab actis.

De leden van koor en Orkest worden nogmaals attent gemaakt op de gezamenlijke repetities op Zaterdag 13 Mei, 14.00—18.00 en Zondag 14 Mei 19.00—23.00 in het Universiteitshuis.

SOL IUSTITIAE

ORGAAN DER UTRECHTSE UNIVERSITAIRE GEMEENSCHAP

ZATERDAG 10 JUNI 1950 - 5e JAARGANG No. 32

VERSCHEIJNT WEKELIJKS

Bij het

BACH-CONCERT

op Donderdag 15 Juni a.s.

Wederom wordt de komende week in de Bach-cyclus een concert gegeven, dat geheel gewijd is aan wereldlijke werken van Bach.

Een zestal solisten zullen tezamen met Hans Brandts Buys en het (uitgebreide) „Utrechts Instrumentaal Kwintet“ de h-moll suite, het Quodlibet en de twee Italiaanse cantates „Amore Traditore“ en „Non sa che sia dolore“ uitvoeren.

H-MOLL SUITE

Bach zelf noemde de vier suites voor orkest ouvertures naar het eerste en belangrijkste deel van deze stukken. De vierde suite (in D) werd dit jaar op het Diëscconcert uitgevoerd. In tegenstelling tot de grote bezetting van de vierde suite (hobo's, fagot, trompetten en pauken) is de h-moll suite (de tweede van het viertal) voor een zeer klein aantal instrumenten geschreven. Reeds door een fluit, 2 violen, alt, cel en clavecymbel is het werk uit te voeren. Uitbreiding met een bas is echter wel zeer gewenst. De fluit heeft in deze suite een zeer belangrijke partij.

De ouverture bestaat zoals steeds uit 3 delen: langzaam — snel — langzaam, de eigenlijke suite wordt gevormd door een zestal gestyleerde dansen: rondeau, sarabande, bourrée, polonaise, menuet en badinerie

QUOD LIBET

(lett. dat wat behaagt)

Het spreekt wel haast vanzelf, dat in het gezin Bach door de kinderen heel wat samen gemusiceerd is. Bach (die naast clavecymbel en orgel ook graag viool speelde) schijnt met zijn kinderen allerlei werken van hemzelf (zoals de vioolconcerten, het concert voor drie clavecymbels e.a.) te hebben gespeeld.

Op de jaarlijkse familiereünie, waar dan de gehele familie Bach bijeen kwam, was het een traditie, dat men quodlibets zong.

Een quodlibet bestaat uit een aaneenschakeling van allerlei bekende wijsjes, of uit delen van bestaande composities. Men deed dit bij wijze van muzikale grap.

Er moeten hele reeksen van dergelijke quodlibets bestaan hebben, maar er is hiervan zegge en schrijve één bewaard gebleven. Dit vindt gedeeltelijk z'n oorzaak in het feit dat de meeste van deze stukken wel nooit genoteerd zullen zijn.

Ook dit ene quodlibet is niet compleet: de laatste bladzijde is niet aanwezig (zoekgeraakt, of wellicht heeft deze nooit bestaan). Enkele musici maakten

reeds een slot aan dit stuk; op 15 Juni zal men het echter slechts gedeeltelijk te horen krijgen. Het wordt uitgevoerd door sopraan, alt, tenor en bas met begeleiding van clavecymbel.

Cantate No. 203: „Amore Traditore“ (Verraderlijke liefde)

Deze cantate is geschreven voor bassolo met slechts begeleiding van clavecymbel. Een bedrogen minnaar zegt genoeg van de liefde te hebben. Hij zal trachten van de wond die de liefde hem toegebracht heeft te genezen.

In de eerste aria wordt de woede van de bedrogene muzikaal uitgebeeld.

Voor de slotaria (chi in amore) heeft Bach zelf de volledige clavecymbelpartij geschreven, in tegenstelling tot zijn gewone werkwijze, waarbij hij de continuo-partij slechts als becijferde bas weergeeft (hierbij worden de accoorden aangegeven door een noot met enkele cijfers; de clavicinist of organist improviseert zelf de verbinding tussen de accoorden).

Cantate No. 209: „Non sa che sia dolore“

De (vrije) vertaling van de eerste regel van deze cantate luidt: „Niemand lijdt dieper smarten, dan hij die van een geliefde vriend moet scheiden.“ Hiermee is meteen de inhoud van de cantate weergegeven. Bach componeerde haar in opdracht voor een of ander afscheid. Schweitzer meent uit de tekst te kunnen opmaken, dat het hier een Italiaanse kunstenaar betreft, die uit Duitsland naar zijn vaderland terugkeert. Dit is echter allerminst zeker.

De cantate (geschreven voor sporaan, fluit, strijkers en clavecymbel) opent met een sinfonia waarin de fluit zeer op de voorgrond treedt.

Prachtig is de melodie van de eerste aria (parti pure con dolore); de muziek geeft hier de smart over het vertrek weer.

In de laatste aria wordt de reiziger vergeleken met een zeeman, die, wanneer de storm tot bedaren is gekomen, op de boeg van het schip gezeten, zingend de zee tegemoet gaat. Aan het slot van deze aria verliest de muziek haar weemoedige karakter en zo wordt aan het einde van deze cantate de vertrekkende als het ware een vrolijk „Goede Reis“ toegevoepen.

W. FRANKENBERG.

RUBRIEK DER **Muzen**

HOHE MESSE

Een indrukwekkende interpretatie

Toen Bach in 1738 zijn Hohe Messe voltooide, had hij zich, evenals zijn grote voorloper Heinrich Schütz, een persoonlijke synthese gevormd tussen twee tegengestelde richtingen in het Protestantisme nml.: het gevoelsmatige piëtisme en de onpersoonlijke orthodoxie.

Reeds hierdoor is het enigszins te begrijpen dat de Mis-tekst hem aantrok; deze immers bezat voor hem door haar ouderdom en veelvuldig muzikaal gebruik een onpersoonlijk en boventijdelijk karakter terwijl zij toch als een persoonlijke belijdenis kan gelden.

De Hohe Messe staat zeker reeds in het teken van Bach's steeds consequenter toewending tot de zuiver absolute muziek: muziek welke leeft uit haar eigen dynamiek, en dus niet uit de dynamiek van het menselijk bestaan, welke uit eigen kiemkracht tot vorm wordt, los van menselijke affecten, of zoals Goethe zich uitdrukte nadat hij een van Bach's orgelwerken gehoord had: „Als wenn die ewige Harmonie sich mit sich selbst unterhielte, wie sich's etwa in Gottes Busen, kurz vor der Welterschöpfung möchte zuge tragen haben.“

De soevereine kracht van de Hohe Messe bestaat misschien wel hieruit dat zij in haar voltooiing het niveau van bepaalde en te analyseren gevoelens overschrijdt zodat men om nogmaals met Goethe te spreken: „solchen Sachen aus eigenem Geist und Herzen nichts mehr unterlegen kann“. Deze uitspraak van Goethe maakt ons de eis duidelijk die elke Bach-interpret gesteld wordt nml. de absolute overgave aan de muziek, eigenlijk niet-interpretieren, en zeker niet hinein-interpretieren. In dit opzicht was de U.S.K.O. uitvoering een grootse prestatie.

Maar ook muziek-technisch mag zij ten eerste geslaagd heten; zelden vormden koor en orkest zulk een goed sluitend geheel terwijl de solisten voor hun taak volkomen berekend waren.

Als de Hohe Messe op het U.S.K.O. repertoire gehandhaafd blijft is te verwachten dat het contrapuntisch besef bij de koristen zich zal verdiepen zodat de verschillende stemmen voor de luisteraar meer relief krijgen. Het is trouwens te hopen dat Hans Brandts Buys er toe overgaat jaarlijks de Hohe Messe te geven temeer daar het een wanverhouding is dat te Utrecht 5 x de Mattheus-Passion gaat en slechts 1 x de Hohe Messe.

G. C.

Bach-herdenking

Het eerstvolgende concert in de Utrechtse Bachherdenking vindt plaats op 15 Juni a.s. in K en W.

Uitgevoerd zullen worden:

- Ouverture II
- 2 Italiaanse Cantates
- Quod libet

Entree bewijzen à f 1.50 voor studenten verkrijgbaar bij de fiscus, Pieterstraat 1bis op de volgende tijden: 12 Juni 5.30—6.30 uur p.m., 14 Juni 5.30—6.30 uur p.m.

Voor studenten in bezit van het studentenabonnement II kosten op vertoon hiervan de kaarten slechts f 1.—, evenals voor U.S.K.O.-leden.

Voor de cyclus van 6 Orgelconcerten, waarvan de abonnementsprijs f 2.50 bedraagt (losse kaarten f 0,50) kunnen zij, die in 't bezit zijn van een studenten-abonnement I of II een abonnement bemachtigen tegen betaling van slechts f 1.— bij de fiscus, Pieterstraat 1bis, op 12 Juni 5.30—6.30 uur p.m. en op 14 Juni 5.30—6.30 uur p.m.

U.S.K.O. 10 juni 1950

Op de laatste repetities en uitvoeringen zijn de volgende vondsten gedaan:

- 1 Geruite tas
- 1 wollen shawl
- 1 wollen want
- 1 dames handschoen
- 1 katoenen shawl

Zij, die nog prijs stellen op hun eigendommen kunnen ze ophalen bij de fiscus, Pieterstraat 1bis op 12 Juni 17.30—18.30 uur, en op 14 Juni 17.30—18.30 uur.

Zij, die het komende cursusjaar als lid tot het U.S.K.O. wensen toe te treden, kunnen zich nu reeds opgeven bij het abactiaat, Lepenburg 1.

De repetities voor het Weihnachts-oratorium beginnen in principe op Dinsdag 19 September a.s.

NAAR DE REEUWIJKSE PLASSEN

Over onze tocht naar Reeuwijk van 8—15 Juli a.s. wordt nog het volgende bekend gemaakt.

De omgeving van Reeuwijk is intussen grondig verkend. Het „Jeugdhuis Gouda“, waar we die week onderdak vinden, ligt in de onmiddellijke nabijheid van de plassen. Je stapt vanuit de deur zo het water in. Natuurlichebbers zijn hier op hun plaats, want de omgeving is prachtig. Aan sportbeminners wordt ruimschoots de gelegenheid geboden om hun hart op te halen: er is een groot sportveld aanwezig, en er kan volop worden gezeild met de beschikbare grote B.M.'s.

Het jeugdhuis zelf ziet er zeer aantrekkelijk uit en is van vele gemakken voorzien. Het bevat ruime slaapvertrekken, een goed dagverblijf — met een piano —, keuken, eetgerei is aanwezig, en een grote bergplaats voor de fietsen. Laat een ieder — zo mogelijk — zijn/haar fiets meenemen!

Vanzelfsprekend zal het musiceren een belangrijke plaats innemen, in welke vorm dan ook. Wij verwachten dan ook, om deze week geheel te doen slagen, dat nóg meer leden zich voor deze tocht zullen opgeven. Hierbij wordt speciaal een beroep gedaan op de strijkers en blazers! Ook oud U.S.K.O.-leden zijn van harte welkom.

Opgaven worden ingewacht tot 30 Juni a.s. bij het ab-actiaat, Lepenburg 1.

Aan alle deelnemers zal een stencil worden gezonden waarin nog enige mededelingen zullen worden gedaan, over vertrek etc.

Remscheider Kantorei komt.

In de week van 28 Juni tot 5 Juli zullen de leden van de Remscheider Kantorei onze gasten zijn. Wie zich indertijd heeft opgegeven — ook nu kan men zich hiervoor melden — om een of meer Remscheider gasten onderdak te verschaffen, zal binnenkort een stencil ontvangen met nadere bijzonderheden.

DE WERKCOMMISSIE.

17 februari 1951

RUBRIEK DER

Muzen

BACH'S JOHANNES-PASSION

uitgevoerd door het Utrechts Studenten-
en orkest

Een uitvoering van een van Bach's werken, of dat nu de Hohe Messe, een der Passies, een Kerkelijke of een Wereldlijke Cantate is, onder leiding van Hans Brandts Buys, betekent iedere keer weer opnieuw voor de toehoorders een zeer merkwaardige belevenis. Natuurlijk ligt de oorzaak daarvan gedeeltelijk in het feit dat deze dirigent bij voorkeur werkt met een zéér bescheiden orkest- en koorbezetting (het totaal aantal executanten bedroeg omstreeks vijftig) waardoor een zeer grote doorzichtigheid van het stemmenweefsel bereikt wordt, een doorzichtigheid welke bij de meeste uitvoeringen in de gebruikelijke grote bezetting, gewoonlijk verloren gaat.

Maar niet alléén hierdoor onderscheiden Brandts Buys' uitvoeringen zich van andere. Hij heeft begrepen dat vocale muziek in de eerste plaats gedacht dient te worden vanuit de tekst en deszelfs betekenis en dat de muziek (zonder deze daarmee te disqualificeren) het middel is dat deze tekst naar voren brengt. Hij buit iedere mogelijkheid van frasering (wat betreft de noten) en dictie (wat betreft de woorden) uit, om tot een betekenisvolle en zo expressief mogelijke voordracht van de tekst te komen zonder nochtans de grenzen van het gezonde te overschrijden! Integendeel, weinig musici ligt de „gezondheid“ van het musiceren zo na aan het hart als Brandts Buys.

Hij bereikt daarmee dat de onder zijn leiding uitgevoerde werken een geweldig relief krijgen en in hun ganse hoogte en diepte aan het geestesoog van de toehoorder verschijnen

Sommigen menen een dergelijke wijze van uitvoeren „romantisch“ te moeten noemen, hetgeen, zake-lijke 20e-Eeuwers als zij zijn, een afkeuring inhoudt. Men dient daarbij echter degelijk in het oog te houden dat men onderscheid moet maken tussen gezonde en ongezonde romantiek, en dat het gevoel een zéér

waardevolle menselijke eigenschap is, die niet gedisciplineerd mag worden enkel en alleen omdat op het gebied der romantiek (er zijn óók nog andere, b.v. religieuze gevoelens) een vorige generatie wat overdreven heeft. Het hyperzakelijke der twintiger jaren dat misschien waarde heeft gehad als reactie op een ongezond geworden romantiek, zijn we toch waarlijk langzamerhand te boven gekomen!

De vertolking welke het U.S.K.O. op Vrijdag 9 Febr. j.l. onder leiding van Hans Brandts Buys in de Pieterskerk gaf van Bach's Johannes-Passion was een uitstekend voorbeeld van een uitvoering in de geest als boven geschetst. Het kleine, zeer gedisciplineerde koor wist niet alleen zijn noten te zingen, maar óók a.h.w. zijn rol van volksmenigte, van mediterende Christengemeente, van troep soldaten, uitstekend te spelen. De solistisch optredende medewerkers en het orkest sloten zich (derde merkwaardigheid van Brandts Buys' uitvoeringen!) uitstekend aan, waardoor een bijzonder grote eenheid verkregen werd, een eenheid die (het is eigenlijk triviaal) natuurlijk een noodzakelijkheid is, maar bij vele uitvoeringen helaas volledig ontbreekt, omdat iedere solist daar zijn privé-opvatting étaleert.

Ik zal geen poging doen om goede en minder goede ogenblikken te gaan opsommen. Ongetwijfeld zijn er enige (zij het kleine) steekjes gevallen, maar wat nut heeft het om deze te critiseren waar zoveel andere, uitstekende dingen aan te wijzen zijn, óók qua techniek!

* * *

Het U.S.K.O. mag zich feliciteren met het bezit van deze dirigent. De Utrechtse Universiteit met het bezit van beide. Wat hier bereikt wordt (het zij met nadruk gezegd, in een sfeer van musiceren voor zijn plezier zonder fanatieke vakaspiraties) is van méér dan locale betekenis en laat niet na op ieder, die er mee in aanraking komt, een diepe indruk te maken.

J. W. MILTENBURG

SOL IUSTITIAE

ORGAAN DER UTRECHTSE UNIVERSITAIRE GEMEENSCHAP

ZATERDAG 3 MAART 1951 - 6e JAARGANG No. 21

• VERSCHIJNT WEKELIJKS

De U.S.K.O. Bach-herdenking

1750-1950

Op 18 November zou de herdenking officieel ingeleid worden tijdens een bijeenkomst in de Aula der Rijks Universiteit. In de maanden daaraan voorafgaande moesten de voorbereidingen voor de propaganda getroffen worden. Een Bachkrant, samengesteld uit bijdragen van verschillende Bachkenners, werd tijdens deze bijeenkomst uitgereikt en in Utrecht, Zeist en omgeving huis aan huis verspreid. Later konden op dezelfde wijze nog zes nummers uitgegeven worden, waarvan één in de provincie Zeeland en één in Breda. De redactie van deze uitgave werd gevoerd door de werkcommissie, die zich ook met de zakelijke leiding belastte. Meer dan 185.000 ex. werden verspreid, waardoor een groot publiek bereikt kon worden.

Door medewerking van Prof. Dr. Reeser (die zich tevens bereid verklaarde verschillende uren van het studium generale aan Bach te wijden), kon Aldert Witte een herdenkingsaffiche vervaardigen. Tevens werden twee reproducties naar het kortelings door Prof. F. Volbach ontdekte schilderij gemaakt, die in groten getale verspreid konden worden.

Op 18 November '49, toen de hele stad getooid was met de affiches en de Bachkrant verspreid werd, begon de abonnementsverkoop, nadat de herdenking in het Groot Auditorium met een rede van Jhr. Mr. C. J. A. de Ranitz en van de Rector Magnificus Prof. Dr. H. J. M. Weve ingeleid was. Ongeveer driehonderd muzikminnenden in den lande hadden gevolg gegeven aan de uitnodiging deze openingsplechtigheid bij te wonen.

Doch nu kwam het er eerst recht op aan. Binnen twee maanden tijd — het eerste concert zou plaatsvinden op 19 Januari '50 — moesten de 475 abonnementen van de kamermuziekcyclus verkocht zijn. Gelukte dit niet dan zou deze serie al met verlies begonnen zijn. Eerder zelfs dan de werkcommissie had kunnen verwachten was deze cyclus — mede dank zij de aandacht die de pers aan de herdenking besteedde — reeds geruime tijd vóór deze datum uitverkocht.

16 Wereldlijke Concerten

De volgende werken werden in de cyclus wereldlijke concerten in het Geb. v. K. & W. en in Tivoli uitgevoerd: het Wohltemperirte Clavier (integrale uitvoering op clavecymbel), de violoncellosuites No. V en VI, de ouvertures No. II en IV, de Coffe-cantate en het drama per musica „Der Streit zwischen Phoebus und Pan“, de Brandenburgse-concerten II, III en V, de klavierconcerten in A, d en a, het a moll vioolconcert, twee Italiaanse cantates, het Quodlibet en de Kunst der Fuge. De belangstelling voor deze concerten was zo groot, dat verschillende werken in November herhaald werden, w.o. het gehele Wohltemperirte Clavier, de Kunst der Fuge, de Coffe-cantate en het Quodlibet.

Aan het Diës-Concert werkte dit jaar voor het eerst het Academisch Orkest mee; dit ensemble dat eveneens onder leiding van Hans Brandts Buys staat, wordt gevormd door hoogleraren, lectoren en leden van de wetenschappelijke staf, zodat met recht ge-

sproken kon worden van een feestconcert van de Universitaire Gemeenschap ter gelegenheid van de Diës Natalis der Rijks Universiteit.

18 Kerkelijke Concerten

Op 2 Maart zou met de uitvoering van de Mattheus-Passie in Utrecht de serie kerkconcerten van de Bachcyclus geopend worden. Wilde dit onderdeel sluitend afgesloten kunnen worden, dan zouden 600 studenten-abonnementen en 300 stadsabonnementen geplaatst moeten zijn. De studentenkaarten werden verkocht, maar in deze tijd werd het de werkcommissie onmogelijk gemaakt de verkoop van de stadsabonnementen voldoende voor te bereiden. De samenwerking met het Utrechtsch Studenten Concert, die al enige jaren moeilijkheden gaf, kwam in een critiek stadium te verkeren. Deze problemen namen een groot deel van de resterende tijd in beslag. Er werden slechts 100 burgerabonnementen verkocht. Dit betekende een strop van f 2000.—, die alleen door middel van de losse kaartverkoop aangezuiverd zou kunnen worden. De Mattheus-Passie, drie Motetten-avonden, de Hohe Messe, de Grote en de Kleine Orgelmis en het Weihnachts Oratorium waren in dit abonnement vervat. Van de Mattheus-Passie konden evenals in vorige jaren twee uitvoeringen gegeven worden. Ter gelegenheid van de lustrumviering van het Utrechtsch Studenten Koor en Orkest werd de Hohe Messe op 7 November jl. ten tweede male in de Buurkerk uitgevoerd; dit keer voor vijftienghonderd genodigden. Eveneens werd de Mis in Goes door het U.S.K.O. uitgevoerd.

In Zeist werden acht Bachconcerten gegeven, waarvan één verzorgd door de Toonkunst-afdeling, die een uitvoering gaf van de Johannes-Passie. De U.S.K.O.-concerten werden in Zeist op 4 April geopend met een uitvoering van de Mattheus-Passie in de Oosterkerk. Enige tijd voordien culmineerden de moeilijkheden met het U.S.C., toen de vertegenwoordiger van het Utrechtsch Studenten Concert in de werkcommissie van het U.S.K.O. zijn mandaat ontnomen werd. Vanaf die tijd heeft de werkcommissie de Bachherdenking voortgezet zonder medewerking van de U.S.C.-vertegenwoordiger. Niettegenstaande deze problemen, die zeer veel tijd opeisten, probeerde men door middel van de losse kaartverkoop bovengenoemde tekorten weer aan te zuiveren. Een nieuw abonnement werd uitgegeven over de acht concerten die na de zomervacantie in Utrecht werden gegeven. Zeer veel werk werd van de propaganda gemaakt. De concerten die in October, November en December werden georganiseerd behoren dan ook tot de drukst-bezochte van de cyclus. Van het totaal aantal bezoekers dat 30.000 bedraagt, komen er 10.000 op rekening van deze laatste drie maanden. Bij de afwikkeling van de financiële aangelegenheden, die na de uitvoeringen van het Weihnachts Oratorium plaats vond, bleek dat een sluitende afrekening gemaakt kon worden: de inkomsten bedroegen de benodigde f 40.000.—!

Als wij ons na afloop van dit Bachjaar trachten te realiseren welke positieve resultaten één jaar

Bachbeoefening heeft gehad, dan zou ik o.m. het volgende willen opmerken:

- I. Aangenomen mag worden dat een derde deel van de bezoekers van onze Bachconcerten — dus tien duizend — nog nimmer een muziekuitvoering bijwoonde. Een groot deel van hen bezocht verschillende concerten van de Bachcyclus. Verondersteld mag dus worden dat hun belangstelling voor de muziek gewekt is, en dat zij zich ook in de toekomst voor de muziek zullen blijven interesseren;
- II. De kamermuziek leed de afgelopen jaren in Utrecht een kwijnend bestaan, getuige bv. deze afdeling van het Collegium Musicum, die dit jaar wegens gebrek aan belangstelling werd opgeheven. Opmerkelijk is het dat juist deze serie Bachconcerten het eerst was uitverkocht. Meer dan achtduizend mensen bezochten deze concerten;
- III. Negen concerten met het clavecymbel als solo-instrument werden gegeven. De in Januari 1950 gehouden enquête wees uit dat plm. 80% van de aanwezigen nog nimmer een clavecymbel-recital bijwoonde. Elk van deze concerten werd door meer dan driehonderd studenten bezocht. In dit opzicht kan dus van een propagandistische betekenis van deze concerten voor de waardeering van het clavecymbel als kamermuziekinstrument gesproken worden;
- IV. Verschillende werken werden voor het eerst in Nederland uitgevoerd: de Kleine Orgelmis, de Kunst der Fuge (uitvoering op twee clavecymbels), terwijl ook zelden uitgevoerde werken op de programma's voorkwamen: verschillende orgelwerken, Italiaanse cantates, eerste en vierde suite, het Quodlibet en de drie laatste cantates van het Weihnachts Oratorium. In tegenstelling met de bij de Chopin-herdenking voor den dag gehaalde liederen en cello-sonate van Chopin, bleken ook deze onbekende werken van Bach composities van betekenis te zijn;
- V. De orgelconcerten, die door de gemiddelde concertbezoeker over het algemeen slecht bezocht worden, mochten zich eveneens in een grote belangstelling verheugen — zoals nog in geen ander jaar voorgekomen was. Daar het aantal van deze concerten zeer groot was, mag verwacht worden dat de belangstelling voor het orgel en zijn composities in het Bachjaar toegenomen is;
- VI. De leden van het U.S.K.O. zijn gedurende dit afgelopen jaar in de gelegenheid geweest werken als de Mattheus- en Johannes-Passie, de Hohe Messe, wereldlijke en kerkelijke cantates en het Weihnachts Oratorium door middel van eigen uitvoeringen te leren kennen. Er is geen betere wijze een bepaald deel der muziekgeschiedenis te leren kennen, dan door zelfstudie. Het kan een groot voorrecht genoemd worden tot de uitvoeringspraktijk van de muziek der Barok ingeleid te worden door Hans Brandts Buys. Wouter Paap merkt in het hoofdartikel van het November nummer van „Mens en Melodie“ op, dat de Utrechtse studenten o.l.v. de Studentencantor Hans Brandts Buys op een zelfde wijze muziek maken als de studenten van Leipzig dat indertijd in het Collegium Musicum o.l.v. de Thomascantor gedaan moeten hebben. In Hans Brandts Buys de mentor van de muziekbeoefening te bezitten, daar kan de Utrechtse Universiteit trots op zijn.

Aan het slot van dit kort overzicht willen wij onze welgemeende dank uitspreken tot allen die het mogelijk hebben gemaakt dat deze Studenten Bachherdenking tot stand kon komen; in het bijzonder zijn wij de Rector Magnificus van het jaar 1950 Prof. Dr. H. J. M. Weve zeer erkentelijk voor de vele steun die wij bij de voorbereidingen van hem en de Academische Senaat mochten ondervinden.

Wij hebben op onze wijze de Leipziger Cantor willen herdenken; dat velen ons daarbij terzijde hebben willen staan, stemt tot dankbaarheid.

C. F. Th. BIRNIE
U.S.K.O. e.t. Praeses.

De bewonderenswaardige prestaties die het Utrechts Studenten Koor en Orkest in het jongste verleden met zijn grootse Bach-herdenking heeft geleverd, liggen mij nog vers in de herinnering. Met onuitputtelijke energie is een nieuwe uitvoering voorbereid, welke ditmaal aan Joseph Haydn zal zijn gewijd en meer onmiddellijk met een hoogtijdag in het leven onze Universiteit verbonden zal zijn.

Immers, deze uitvoering zal, een reeds gevestigde traditie getrouw, weder de muzikale verbinding vormen tussen de Universiteitsdag, waarop zoveel oud-leerlingen onze Academie van heinde en ver naar Utrecht komen om daar nog eens het contact met hun Alma Mater terug te vinden, en de Dies Natalis, die ditmaal de gebruikelijke luister heeft van een lustrumjaar.

Het is mij een vreugde, hier de waardering van ons allen te kunnen uitspreken voor al hetgeen de studenten de universitaire gemeenschap aan muzikale schoonheid hebben geschonken en blijven schenken; maar niet zij alleen, want ook ditmaal worden hun gelederen versterkt uit andere kringen van het grote geheel onze Universiteit.

Ik twijfel er niet aan, dat velen door hun aanwezigheid op de avond van 15 Maart a.s. blijk zullen willen geven van hun erkentelijkheid voor wat het U.S.K.O. met zoveel toewijding aan ons allen blijft bieden.

En ik ben er zeker van, dat een nieuwe avond van muzikaal genot hen wacht.

Mijn beste wensen voor het welslagen van het lustrumconcert!

Prof. Mr Dr J. H. W. VERZIJL

15 Maart a.s. zullen Utrechts Studenten Koor en Orkest het traditionele Diesconcert geven in Tivoli, nu uiteraard Lustrumconcert geheten. Medewerking verlenen enkele hoogleraren met hun echtgenoten en leden van wetenschappelijke staven. Solistisch werken mee: Jet Sengers, sopraan, Til Schade, alt, Frits Reinders, tenor, Cor Niessen, bas, Herman de Voogt, viool en Herman van der Dunk, clavecymbel.

Dit concert, waarin de Universitaire Gemeenschaps-gedachte zo sterk op de voorgrond treedt, is steeds een hoogtepunt in de Diesviering geweest, niet in 't minst door de aantrekkelijkheid van de programma's. Ditmaal zal Joseph Haydn (1732—1809) in 't middelpunt van de belangstelling staan, daar drie zelden uitgevoerde werken van zijn hand onder leiding van Hans Brandts Buys ten gehore zullen worden gebracht. Het hoofdwerk is wel zijn „Stabat Mater“, dat tientallen jaren onder 't stof heeft gelegen. Het omvat 14 nummers en Haydn schreef het kort na z'n 40e jaar. Op Esterhaza, bij Eisenstadt, waar hij kapelmeester was, oogste hij er groot succes mee. Het werk kenmerkt zich door een Zuidelijke gloed en klankpracht, onstuimige syncopen en romantische verzuchtingen. Het is zijn enige religieuze werk, dat nog uitgevoerd wordt, de andere (o.a. 14 Missen) zijn „te gezellig“. Toch mag men Haydn niet oppervlakkig noemen; zijn werk ademt in tegendeel een oprecht, blijmoedig en kinderlijk geloof. Dit blijkt b.v. uit zijn gezegde: „Wenn ich an meinen Gott denke, so hüpf' mir das Herz von Freude und die Töne hüpfen mit.“ Dit geldt nog meer voor „Die zehn Gebote“ die in 1791 tijdens een Engelse reis zijn ontstaan. Wij, Hollanders, kunnen ons bij de luchthartige toon van het werk moeilijk indenken, dat Haydn het ernstig meent maar bij hem en veel van zijn tijdgenoten is er een integraal geheel van ernst en luim.

Het concert voor viool en clavecymbel is het enige van dit soort, dat hij geschreven heeft. Het ontstond in 1766 en is alleen als een muzikale consumptie bedoeld. Grote spanningen of emoties komen er niet in voor, maar men zal genieten van de kostelijke vormen, die Haydn voor onze oren weet te toveren.

Aanvang van het concert 8 uur. Kaarten op 't U.-huis verkrijgbaar. Plaatsbespreken vanaf Maandag 12 Maart tijdens mensa-uren.

WERKCOMMISSIE

Lustrumconcert

De kaartverkoop voor het door het Utrechts Studenten Koor en Orkest op 15 Maart a.s. in Tivoli te geven concert ter gelegenheid van het 63e Lustrum der Rijks-Universiteit, vindt plaats dagelijks tijdens de mensa-uren in het Universiteitshuis.

Prijs der plaatsen: Studenten f 1.20; Burgers f 1.80.

Aanvang van het concert: 20.00 uur.

Plaatsbespreken: Vanaf Maandag 12 Maart a.s. tijdens de mensa-uren in het Universiteitshuis, à f 0.10 per plaats.

Voor studenten zijn enkele zeer goede vakken bestemd. Daarom wordt ieder in zijn eigen belang aangeraden van de gelegenheid tot plaatsbespreken gebruik te maken.

„ROYAL“-CONCERT

Het U.S.K.O. organiseert in de week van de Diesviering ook een kamermuziekavond. Op Maandag 12 Maart a.s. vindt nl. het derde concert in café-restaurant „Royal“ (Oude Gracht 101-103) plaats. Hans Brandts Buys geeft in een clavecymbel recital een overzicht van de literatuur voor dit instrument. Werken van twintig componisten tussen 1350-1750 staan op het programma vermeld. Na de uitvoeringen van het Wohltemperirte Clavier, de Kunst der Fuge en de Goldbergvariaties van Bach, wil het U.S.K.O. de liefhebbers van de Klaviermuziek dit maal in de gelegenheid stellen kennis te maken met de oudste klavier muziek tot en met de werken van de Barok.

Dit concert is vrij toegankelijk. Aanvang 20.00 uur. Men zij echter tijdig aanwezig daar de deuren precies op tijd gesloten worden.

DE WERKCOMMISSIE
v.h. U.S.K.O.

SOL IUSTITIAE

ORGAAN DER UTRECHTSE UNIVERSITAIRE GEMEENSCHAP

ZATERDAG 7 APRIL 1951 - 6e JAARGANG No. 24
VERSCHEIJNT WEKELIJKS

HET U.S.K.O.-CONCERT

ter gelegenheid van het 63e Lustrum der Rijks-Universiteit te Utrecht

door Prof. Dr Jac. Jansen

Op den dirigent na, bestaat het „Utrechts Studenten Koor en Orkest“ uitsluitend uit dilettanten, allen behorend tot onze Universitaire Gemeenschap. Daar het hier dus een dilettanten-uitvoering betrof, achtte men het gewenscht, teneinde geheel in stijl te blijven, dat ook een dilettant zijn indrukken over de uitvoering zou weergeven.

* * *

Den docent, wien de culturele ontplooiing van zijn leerlingen evenzeer ter harte gaat, als het maken van vorderingen op zijn speciale vakgebied, is het bij wijlen somber te moede, als hij den indruk krijgt, dat vele studenten zich zoo weinig tot de kunst aangetrokken gevoelen. Bij bezoeken aan concerten, opera's, tooneelvoeringen, ballets en dergelijke, moet helaas al te vaak vastgesteld worden, dat men slechts nu en dan eens enkele studenten kan opmerken; een groot deel van hen komt vrijwel nergens, zelfs niet, voor eigen verdere culturele ontwikkeling, in de Universiteits Bibliotheek. En zoo komt men dan soms tot de mistroostige opvatting, dat er weinig of geen kunstzinnig élan onder onze studenten leeft, totdat opeens overduidelijk blijkt, dat dit toch zeer wel het geval is. Voor een dergelijke, wel eens pessimistisch gestemd Hoogleeraar, was het dan ook een verblijdende emotie op 15 Maart in de feestelijke Tivoli-zaal ontvangen te worden met muziek en zang van een groot aantal koor- en orkestleden, die zich op het Tivoli-podium hadden opgesteld om een uitvoering te geven van werken van een der grootste componisten aller tijden: Joseph Haydn. Wat deze muzikale herdenking van de stichting onze Universiteit eigenlijk ook niet tevens een herdenking van de geboorte, 31 Maart 1732, van deze geniale toondichter?

Bij den aanblik van het koor was iets, dat onmiddellijk opviel: het aantal zangeressen overtrof verre dat der zangers. Dit is een verschijnsel, dat bij vele koren kan worden opgemerkt, doch hier zou men dit juist in minder erge mate mogen verwachten, immers in onze Universitaire Gemeenschap is het aantal mannelijke studenten toch altijd nog belangrijker groter dan dat der vrouwelijke.

De uitvoering begon met „Die heiligen zehn Gebote“. Ik acht mij ontslagen van de langzamerhand gebruikelijk geworden plicht van den verslaggever hierbij en bij de andere uitgevoerde werken een en ander ter toelichting te geven, daar dit in de U.S.K.O. krant op uitstekende wijze door Hans Brandts Buys gedaan werd.

De moeilijkheid voor den dilettant-criticus, die

over een dilettanten-uitvoering moet schrijven, is van zeer bijzonder aard. In de eerste plaats staat van te voren reeds vast, dat lang niet alles bij de uitvoering op perfecte wijze zal gelukken en eveneens staat van te voren vast, dat de criticus, ook al is hij geen vakman, de meeste onvolkomenheden wel zal hooren; moet hij dit nu vermelden of zal hij alleen het goede noemen? Misschien zou dit laatste bij sommigen de reactie kunnen opwekken te meenen, dat deze criticus toch wel zeer onbevoegd was en het maar al te gauw mooi vond. Laat ik er dit van zeggen: bij het hooren van een kunstwerk, dat uitgevoerd wordt op onfeilbare wijze door musici met ten top gevoerde technische vaardigheid, waaruit, door zeer langdurige oefening, ik zou haast zeggen „training“, ieder oneffenheidje uit weggewerkt is, krijgt een dergelijke uitvoering soms iets te gaafs, de weergave van het werk kan dan dermate glad gepolijst tot mij komen, dat het iets kils krijgt van perfectheid. Welnu voor dit gevoel behoefde ik alvast niet bang te zijn, dat bleek mij reeds direct bij het „Eerste Gebod“ toen ik de sopranen in de hoogere, voor hen te hooge passages hoorde; maar niettegenstaande dat, werd ik reeds onmiddellijk gegrepen door de groote overgave en intense ware muzikaliteit, waarmede gemusiceerd werd. Het zijn deze factoren, die voor mij altijd veel meer beteekenen dan gladheid van techniek. Het „nicht eitel nenen“ kwam prachtig van uitspraak en dictie tot ons; het „Du sollst kein falsch Zeugnis geben“ was werkelijk uitstekend; en toen het vrij moeilijke „Negende Gebod“ met als slot het „Tiende“ uitgezongen was en het applaus van de zeer goed bezette Tivolizaal oplaterde, stond voor mij reeds vast, dat het een uitstekende uitvoering ging worden.

Hierna volgde het concert voor „Cembalo e Violino Principala“. De violist Herman de Voogt had hierbij wellicht de lastigste taak, hij slaagde er in zijn partij in zeer beheerschten stijl te spelen. Herman van der Dunk bespeelde zeer ambitieus, levendig en met groote muzikale vaardigheid het clavecymbel. Van dit concerto boeide ons in het bijzonder het prachtige largo, dat op enkele, iets te zware afsluitingen na — maar Haydn is, wat dit aangaat ook zóó kwetsbaar — voortreffelijk gespeeld werd.

Na de pauze werd het Stabat Mater voor solisten, koor en orkest uitgevoerd. Ook hier weer trof ons, niettegenstaande de beperkingen in capaciteiten, de beschaaft en zeer muzikale wijze van zingen. Ik denk hierbij aan de subtiele inzet van den tenor Frits Reinders, de beheerschte dramatische spanning in de ge-

(Vervolg op pag. 2)

deelten gezongen door de alt Tilly Schade en de naar het einde toe steeds lossere en klaarder wordende sopraan Jet Sengers; ook de bas Cor Niessen had zeer te waardeeren momenten, een enkele maal o.a. bij „Pro peccatis suae gentis“ had het orkest iets zachter kunnen spelen. Het koor had uitstekende momenten, vooral het „Eja Mater“ klonk bijzonder goed. Er was geen sprake van eenige verslapping, integendeel men onderging een zekere climax die musici en toehoorders meevoerde. Het „Et me tibi sociare“ van Tilly Schade was voortreffelijk, en toen na het prachtig gecomponeerde „Virgo virginum praeclara“ tenslotte het „Quando corpus morietur“ indrukwekkend opklonk was er reeds lang geen sprake meer van critisch toelisteren, was ik vervoerd geraakt door de serene schoonheid van Haydns muziek, was ik, om het met een regel uit een liéd van Schubert te zeggen: „in eine bessere Welt entrückt“. En zoo is het velen gegaan. Het geheel was, ondanks de technische tekortkomingen, van zeer muzikale voornaamheid.

Vrij velen kunnen in Haydns muziek alleen maar de blijmoedigheid hooren, zulks bleek onder anderen uit enkele courantenverslagen over dit concert, zelfs is daarin deze opmerking gemaakt over het Stabat Mater: „gemis aan diepte heeft het zeker“. Vermoedelijk is het zoo, dat die diepte niet werd opgemerkt. Wij konden tijdens het luisteren volkomen instemmen met Geiringer, die in zijn boek „Haydn. A creative life in Music“ over het Stabat Mater dit zegt: „The music certainly reflects the passion and sensitivity that dominated Haydn's feelings at this time. Minor keys, particularly the sadly sweet G minor, chromatic progressions, „sighs“, syncopations, and sudden dynamic changes create an atmosphere of restlessness and suffering in keeping with the character of the text. One of the most impressive numbers of this score is the solo quartet with chorus, „Virgo virginum praeclara“. The lead is given to the soloists while the chorus — in a sort of antiphonal style — has short phrases only. The words of the soloists, for example, passionis fac consortem-fac ut portem Christi mortem-fac me plagis vulnerari are interrupted again and again by the one word fac sung like an urgent shout by the chorus. Movements of a somewhat similar nature are to be found among J. S. Bach's works.“

Een uitvoering te kunnen geyen, die op een artistiek peil staat als het U.S.K.O. heeft bereikt, mag zonder eenige reserve een buitengewone prestatie genoemd worden, een prestatie van solisten, koor en orkest, maar bovenal van: Hans Brandts Buys!

Onze slotconclusie betreffende het U.S.K.O. is deze: een ieder die het wel meent met onze Universitaire Gemeenschap steune deze voortreffelijke muziekvereniging; tegenwerking zou culturele- en universitaire afbraak zijn.